

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ДРУГА СЕКЦІЯ

СПРАВА “НОСАЛЬ ПРОТИ УКРАЇНИ”

(Заява № 18378/03)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

29 листопада 2005 року

Це рішення стане остаточним за обставин, визначених пунктом 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі “Носаль проти України”

Європейський суд з прав людини (друга секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

- п. Ж.-П. Коста, *Голова*,
- п. А. Кабрал Баррето,
- п. К. Юнгвірт,
- п. В. Буткевич,
- п. М. Угрехелідзе,
- пані А. Мулароні,
- пані Е. Фура-Сандстрьом, *судді*,
- та п. С. Найсміт, *заступник Секретаря секції*,

після обговорення в нарадчій кімнаті 8 листопада 2005 року,
виносить таке рішення, що було прийняте цього дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою (№ 18378/03), поданою проти України до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав і основних свобод людини (далі – Конвенція) громадянином України, п. В’ячеславом Олексійовичем Носалем (далі – заявник), 18 квітня 2003 року.

2. Уряд України (далі - Уряд) представляли його Уповноважені - пані Зоряна Бортновська, яку змінила пані Валерія Лутковська.

3. 9 вересня 2004 року Суд вирішив направити на комунікацію з Урядом скарги заявника за пунктом 1 статті 6, статтею 13 Конвенції і статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції щодо невиконання рішення Печерського районного суду м. Києва від 22 травня 2001 року, винесеного на користь заявника. Відповідно до положень пункту 3 статті 29 Конвенції, він вирішив розглядати питання щодо прийнятності та суті заяви одночасно.

4. І заявник і Уряд надали свої зауваження щодо прийнятності та суті справи (пункт 1 Правил 59).

ФАКТИ

5. Заявник народився у 1941 році і проживає в місті Києві.

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

6. Заявник є колишнім працівником Державного комітету з питань національностей та міграції України (далі - Комітет).

7. 15 грудня 1999 року Президент видав Указ “Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади” і ліквідував Комітет. Цим Указом Кабінет Міністрів (далі - КМ) зобов’язувався здійснювати контроль та управління ліквідацією Комітету.

8. 29 березня 2000 року заявника було звільнено з посади референта режимно-секретної, військово-мобілізаційної роботи та цивільної оборони. Датою звільнення було визначене 31 березня 2000 року.

9. 4 квітня 2000 року КМ вирішив ліквідувати цей Комітет і створити у складі Міністерства юстиції Державний департамент у справах національностей і міграції. Деякі функції Комітету були передані Міністерству внутрішніх справ та Міністерству культури.

10. У квітні 2001 року заявник звернувся до Печерського районного суду м. Києва (далі – Печерський суд) з позовом до КМ, вимагаючи виплату заборгованої заробітної плати.

11. 22 травня 2001 року суд задовольнив його позов. Він визнав КМ відповідальним за заборгованість з заробітної плати і зобов’язав виплатити заявнику 4 241 грн.¹ компенсації. Зокрема, він зазначив, що КМ, як орган, що відповідає за управління і фінансування ліквідації Комітету і основний орган виконавчої влади, мав забезпечити виплату заявнику заборгованості.

12. Виконавчий лист був виданий 20 липня 2001 року.

13. 20 липня 2001 року відділ державної виконавчої служби Печерського районного управління юстиції (далі - Печерський ВДВС) розпочав виконання рішення від 22 травня 2001 року.

14. 20 листопада 2001 року перший Віце-прем’єр-міністр звернувся до Печерського суду з клопотанням про зупинення виконання рішення у справі, оскільки до Верховного Суду України була подана касаційна скарга. Того ж дня КМ через Печерський суд подав до Верховного Суду України касаційну скаргу.

15. 7 грудня 2001 року Печерський суд зупинив виконання рішення до розгляду Верховним Судом України касаційної скарги КМ.

16. 22 травня 2002 року Верховний Суд відмовив у задоволенні касаційної скарги КМ, як необґрунтованої. 16 липня 2002 року виконавче провадження було поновлене.

17. 10 жовтня 2002 року Печерський суд розглянув заяву Печерського ВДВС про роз’яснення порядку виконання рішення від 22 травня 2001 року. Було роз’яснено, що стягнення необхідно здійснити з КМ.

18. 19 листопада 2002 року заступник Державного Секретаря КМ, незважаючи на ухвалу від 10 жовтня 2002 року, повідомив Печерський ВДВС, що КМ є колегіальним органом і не є юридичною особою, не має власних коштів чи банківських рахунків, на яких можуть знаходитись такі кошти. Таким чином, він зробив висновок, що рішення від 22 травня 2001 року не може бути виконане.

19. 27 листопада 2002 року Печерський ВДВС повернув виконавчий лист заявнику, оскільки КМ не має коштів і не є юридичною особою.

20. 27 січня 2003 року Голосіївський районний суд м. Києва (далі – Голосіївський суд) визнав відмову Печерського ВДВС виконати рішення від 22 травня 2001 року неправомірною. Він також зобов’язав Печерське ВДВС відновити виконавче провадження і діяти відповідно до своїх обов’язків.

21. 18 лютого 2003 року державним виконавцем була винесена постанова про поновлення виконавчого провадження.

22. 24 березня 2003 року Печерський ВДВС повідомив Печерський суд про неможливість виконання рішення від 22 травня 2001 року, оскільки КМ не є

¹ 893,33 Євро

ні юридичною, ні фізичною особою і не має банківських рахунків та власного майна. Він також просив суд роз’яснити порядок виконання цього рішення.

23. 19 червня 2003 року Печерський суд відхилив клопотання Печерського ВДВС, як необґрунтоване. Зокрема, зазначалось, що рішення достатньо зрозуміле і немає підстав для його додаткового роз’яснення.

24. 25 липня 2003 року виконавче провадження було відновлене, а КМ було направлено пропозицію виплатити заявнику заборгованість з заробітної плати.

25. 4 серпня 2003 року державний виконавець виніс постанову про зупинення виконавчого провадження.

26. 11 листопада 2003 року державний виконавець виніс постанову про повернення виконавчого листа заявнику без виконання з огляду на відсутність у КМ коштів, у неможливість накласти арешт на його майно у зв’язку з дією мораторію на примусову реалізацію державного майна.

27. Заявник оскаржив цю постанову до Голосіївського суду. 9 грудня 2003 року Голосіївський суд відмовив заявнику у задоволенні його скарги на постанову Печерського ВДВС від 11 листопада 2003 року. 26 лютого 2004 року апеляційний суд м. Києва (далі – апеляційний суд) відхилив апеляційну скаргу заявника. Зокрема, він зазначив, що КМ не є юридичною особою і його статус не визначений законом. Він також встановив, що заявник не оскаржував до апеляційного суду ухвалу від 3 лютого 2004 року.

28. Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 3 лютого 2004 року заявнику було відмовлено у зміні способу та порядку виконання рішення. Зокрема, заявник вимагав, щоб заборгованість за рішенням від 22 травня 2001 року йому сплатив Департамент матеріально-технічного забезпечення Секретаріату КМ. Суд ухвалив, що Департамент матеріально-технічного забезпечення Секретаріату КМ не несе відповідальності за заборгованість КМ.

29. У лютому 2004 року заявник подав до Печерського суду новий позов проти КМ, вимагаючи відшкодувати йому моральну шкоду, завдану затримкою виплати коштів, присуджених рішенням від 22 травня 2001 року. 13 лютого 2004 року суд відмовив у задоволенні позову. 5 та 26 березня 2004 року Печерський суд відмовив заявнику у прийнятті апеляційної скарги, оскільки заявник не вказав поштовий індекс КМ та надав необхідну кількість копій своєї апеляційної скарги.

30. Відповідно до тверджень сторін рішення від 22 травня 2001 року залишається невиконаним.

Б. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

31. Відповідне національне законодавство щодо виконавчого провадження викладене у рішенні від 27 липня 2004 року у справі „*Ромашов проти України*” (заява № 67534/01, п.п. 16-18).

32. Відповідні положення Конституції України щодо статусу Кабінету Міністрів передбачають таке:

Стаття 113

Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади.

Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України та підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених у статтях 85, 87 Конституції України.

Кабінет Міністрів України у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, актами Президента України.

Стаття 114. До складу Кабінету Міністрів України входять Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, три віце-прем'єр-міністри, міністри.

Прем'єр-міністр України входить із поданням до Президента України про утворення, реорганізацію та ліквідацію міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, в межах коштів, передбачених Державним бюджетом України на утримання цих органів.

Стаття 116. Кабінет Міністрів України:

- 1) забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України;
- 2) вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина;
- 3) забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування;
- 4) розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України;
- 5) забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності; здійснює управління об'єктами державної власності відповідно до закону;
- 6) розробляє проект закону про Державний бюджет України і забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подає Верховній Раді України звіт про його виконання;
- 7) здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю;
- 8) організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи;
- 9) спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади;
- 10) виконує інші функції, визначені Конституцією та законами України, актами Президента України.

ПРАВО

I. ПРИЙНЯТІСТЬ

33. Уряд наполягав, що заявник більше не може скаржитись на свій статус „жертви” порушення Конвенції, оскільки він повторно не пред'явив на виконання до державної виконавчої служби виконавчий лист. Вони також наполягали, що заявник не вичерпав національні засоби захисту щодо державної виконавчої служби, оскільки він не оскаржував рішення Печерського райсуду м. Києва від 26 березня 2004 року до апеляційного суду м. Києва та Верховного Суду України. Таким чином, він не довів свою зацікавленість у виконанні рішення від 22 травня 2001 року, винесеного проти Кабінету Міністрів.

34. Заявник не погоджувався.

35. Суд зауважує, що він відхилив подібні твердження у багатьох своїх рішеннях (див., серед багатьох інших посилань, вищезгадане рішення у справі „*Ромашов проти України*”, пп. 23-33). Відповідно, він відхиляє попередні зауваження Уряду і оголошує скарги заявника прийнятними.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

36. Заявник скаржився на неспроможність державних органів вчасно виконати рішення Печерського районного суду м. Києва від 22 травня 2001 року. Він посилався на пункт 1 статті 6 Конвенції, яка у відповідній частині передбачає таке:

“Кожен при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов’язків ... має право на справедливий і відкритий розгляд ... незалежним і безстороннім судом, встановленим законом.”

A. Зауваження сторін

37. Уряд наголошував на тому, що виконання рішення було можливим, лише за умови залучення до виконання цього рішення Міністерства фінансів та Державного казначейства. Більше того, вони зазначали, що заявник не був зацікавлений у виконанні рішення, оскільки він був недостатньо активним в отриманні належних йому коштів. Вони зазначали, що державні органи вжили усіх необхідних заходів для виконання рішення від 22 травня 2001 року. Вони також зауважували, що виконання рішення тривало лише один рік і десять місяців (з 10 липня 2001 року до 12 квітня 2002 року, з 16 липня до 27 листопада 2002 року і з 18 лютого до 4 серпня 2003 року).

38. Заявник не погоджувався з твердженнями Уряду.

B. Оцінка Суду

39. Суд зазначає, що державні органи, такі як Кабінет Міністрів, не можуть довільно посилатись на брак коштів, як на виправдання невиконання зобов’язань за рішенням, яке вступило в законну силу. Суд підтверджує, що затримка у виконанні рішення не може бути такою, щоб порушувати саму суть права, гарантованого пунктом 1 статті 6 (див. рішення у справі „*Immobiliare Saffi v. Italy*” [GC], заява № 22774/93, п. 74, ЄСПЛ 1999-VI). Проте, у цій справі заявник не повинен був бути позбавлений можливості отримати зиск від результату судового розгляду, з огляду на стверджувані фінансові та адміністративні складнощі Кабінету Міністрів щодо виплати заборгованості за рішенням від 22 травня 2001 року.

40. Суд повторює, що позитивне зобов’язання держави за пунктом 1 статті 6 Конвенції полягає у організації системи виконання рішень, ефективною як теоретично так і на практиці, і здійснювати їх виконання без необґрунтованих затримок. У цій справі Кабінет Міністрів не міг сплатити заборгованість за рішенням, оскільки, як встановила державна виконавча служба, орган в структурі Міністерства юстиції, яке самостійно відповідає за виконання рішень (підпорядковане Кабінету Міністрів), Кабінет Міністрів не був юридичною особою і не володів необхідними коштами для виплати заборгованості.

41. Проте, Суд зауважує, що виходячи з рішення від 22 травня 2001 року і відповідного національного законодавства, що Кабінет Міністрів має достатньо повноважень для того, щоб зобов'язати Державне казначейство і Міністерство фінансів виділити з державного бюджету необхідні кошти для виплати заявнику компенсації (див. пункти 11 та 32 вище). Більше того, Уряд не надав жодних доказів того, що кошти, визначені рішенням від 22 травня 2001 року, були в кінці кінців виділені, чи Кабінетом Міністрів були здійснені певні дії для виконання рішення від 22 травня 2001 року протягом періоду, що розглядається, який тривав близько чотирьох років і п'яти місяців. Більше того, реакція заступника Державного Секретаря Кабінету Міністрів, показує, що цей посадовець ігнорував рішення, яке набуло законної сили і підлягало виконанню, і, таким чином, сприяв затримці у його виконанні (див. пункт 18 вище).

42. Таким чином, тут було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ

43. Суд звертається до свого обґрунтування відхилення аргументів Уряду щодо національних засобів захисту (пункти 33 та 35 вище). За тих же підстав, Суд вирішує, що заявник не мав ефективних національних засобів захисту, як вимагається статтею 13 Конвенції, для відшкодування шкоди, завданої затримкою у цій справі (див. рішення від 29 червня 2004 року у справі „*Войтенко проти України*”, заява № 18966/02, рішення від 29 червня 2004 року, п.п. 46-48). Відповідно, тут було порушення цього положення.

IV. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПРОТОКОЛУ № 1 ДО КОНВЕНЦІЇ

44. Заявник стверджував, що у цій справі було неправомірне втручання у його майнові права, в порушення статті 1 Протоколу № 1, яка передбачає таке:

“Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна, інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права.

Попередні положення, однак, ніяким чином не обмежують право держави запроваджувати такі закони, які, на її думку, необхідні для здійснення контролю за використанням майна відповідно до загальних інтересів...”

45. Уряд зазначав, що стаття 1 Протоколу № 1 не була порушена, оскільки право заявника на присуджені кошти не заперечувалось і він не був позбавлений власності.

46. Заявник не погоджувався.

47. У цій справі, Суд вважає, що неможливість для заявника домогтися виконання його рішення протягом майже чотирьох років і п'яти місяців становить втручання у його право на мирне володіння його майном в сенсі пункту 1 статті 1 Протоколу № 1 (див., серед інших посилань, рішення у справі „*Бурдов проти Росії*”, заява № 59498/00, п. 40, ЄСПЛ 2002-III; та рішення від 6 березня 2003 року у справі „*Jasiūnienė v. Lithuania*”, заява № 41510/98, п. 45). Уряд не надав жодного переконливого виправдання за це втручання і Суд вирішує, що відсутність врегулювання на національному рівні статусу Кабінету Міністрів не може виправдати таку бездіяльність. Відповідно, у справі заявника було порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції.

V. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

48. Стаття 41 Конвенції передбачає:

“Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє законодавство відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткову сатисфакцію, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію”.

A. Шкода

49. Заявник вимагав відшкодування матеріальної шкоди у розмірі, присудженому йому рішенням від 22 травня 2001 року. Далі він вимагав відшкодування нематеріальної шкоди у розмірі 65 ЄВРО за кожний місяць невиконання, що за 46 місяців становить 2 990 ЄВРО. Він не вимагав конкретної суми за витрати на провадження у Суді.

50. Ухвалою від 25 липня 2005 року Голова другої секції вирішив не долучати зауваження Уряду щодо справедливої сатисфакції до матеріалів справи, оскільки вони були подані поза строком і продовження строку для подання цих зауважень надане не було.

51. Оскільки заявник вимагав кошти, присуджені йому рішенням національного суду, Суд вважає, що Уряд має виплатити йому цю заборгованість. Щодо вимог заявника щодо нематеріальної шкоди – 2 990 ЄВРО – Суд вважає їх надмірними. Об’єктивно оцінюючи ситуацію, як цього вимагає стаття 41 Конвенції, і припускаючи, що заявник поніс деяких витрат на провадження у Суді, Суд присуджує заявнику загальну суму на відшкодування нематеріальної шкоди та витрат на провадження у Суді у розмірі 2 300 ЄВРО.

B. Пеня

52. Суд вважає за доцільне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського Центрального Банку, до якої мають бути додані три відсотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ, СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Визнає* заяву прийнятною;
2. *Вирішує*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;
3. *Вирішує*, що було порушення статті 13 Конвенції;
4. *Вирішує*, що було порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції;
5. *Вирішує*, що:

(а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплати заявнику заборгованість за рішенням, яка ще належить заявнику, як і 2 300 ЄВРО (дві тисячі триста ЄВРО) на відшкодування нематеріальної шкоди та витрат на провадження у Суді плюс суму будь-якого податку, який може бути стягнуто з

заявника, які мають бути конвертовані у національну валюту держави-відповідача на день здійснення платежу;

(б) у випадку несплати чи несвоечасної сплати державою-відповідачем належної заявникові суми, на неї нараховуватиметься пеня, яка дорівнює граничній позичковій ставці Європейського Центрального Банку плюс три відсотки, з часу, коли закінчиться вищезгаданий тримісячний строк, і до моменту повного розрахунку.

5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 29 листопада 2005 року відповідно до пунктів 2 та 3 Правила 77Регламенту Суду.

С. Найсміт

Заступник Секретаря секції

Ж. П. Коста

Голова секції